

EESTI RAHVA MUUSEUMI ASUTAMISPROTOKOLLID

Eesti Rahva Muuseumi
tegevliikmete kogu koosolek
1. aprillil 1909

Eesti Üliõpilaste Seltsi ruumides kell 9 õhtu.

1. Esimesed 21 asemikku ja 2 kandidaati olivad Eesti Rahva Muuseumi põhjuskirja põhjal "Bergmanni Abiraha" valitsuse poolt valitud ja nimelt järgmised: 1. A. Adamson, kunstnik Baltiskis, 2. M. J. Eisen, õpetaja Kroonlinnas, 3. Eugenie Hurt, Dr. Phil. Jakob Hurti lesk Peeterburis, 4. Max Hurt, vabrikudirektor Kiievis, 5. J. Jaakson, vanutatud advokat Riias, 6. J. Jõgever, pangaametnik Tartus, 7. Dr. Phil. O. Kallas, kooliõpetaja Tartus, 8. J. Kerg, õpetaja Valgas, 9. Dr. Med. H. Koppel, arst Tartus, 10. H. Laipmann, kunstnik Viiburis, 11. V. Lender, Tallinna linnapää, 12. J. Linde, kontoriomanik Pärnus, 13. M. Lipp, õpetaja Nõos, 14. A. Mohrfeldt, õpetaja Tallinnas, 15. K. Raud, kunstnik Tartus, 16. V. Reiman, õpetaja Kolga-Jaanis, 17. Dr. H. Rosenthal, arst Tallinnas, 18. J. Strandberg, vabriku ametnik Türis, 19. J. Tõnisson, ajakirjanik Tartus, 20. K. Usstav, preester Tailovos, 21. A. Weizenberg, kunstnik, Peterburis.

Neist olivad kirjalikult vastanud ja valimise vastu võtnud: M. J. Eisen, H. Laipmann, Joh. Linde, J. Strandberg, K. Usstav ja suusõnal Kr. Raud. — Kutset ei võtnud vastu F. Kuhlbars. Kutse olivad pääle selle vastu võtnud ja isiklikult ilmunud:

Eesti Rahva Muuseumi tegevliikmekogu ja juhatuse protokollid 1909–1913. — Eesti Rahva Muuseumi arhiiv, f 1, n 1, s 8.

J. Jõgever, O. Kallas, J. Kerg, H. Koppel, V. Lender, M. Lipp, A. Mohrfeldt, V. Reiman, H. Rosenthal, Jaan Tõnisson. — Külalistena olivad ilmunud hr. Mihkelson, kooliõpetaja Valgas, J. Kõpp Pärnust ja prov. J. Kaart Tartust. — Ühtki vastust ei olnud saatnud: pr. Eugenie Hurt, M. Hurt, J. Jaakson, A. Weizenberg ja Am. Adamson.

2. Dr. P. Hellat oli kirjalikult tingimiseks teinud, tema võtvat ainult siis kutse vastu, kui J. Tõnissoni juhatajaks ega juhatusesse ei valita. Otsuseks tehti vastata: Muuseumi tegevliikmete kogu ei arva mitte võimalikuks enese õigust juhatuse liikmete valimise kohta kitsendada lasta, päälegi on Muuseum teaduslik asutus ja ei vaata oma tööliste politikalise seisukoha pääle. Sellepärast ei võeta Dr. Hellati tingimisi mitte harutusele.

3. Tänase koosoleku juhatajaks valitakse ühel häälel O. Kallas, protokollkirjutajaks J. Jõgever.

4. Muuseumi juhatusesse valitakse järgmised liikmed: O. Kallas, Chr. Raud, J. Jõgever, prov. J. Kaart, J. Ilves, R. Hurt, Dr. H. Rosenthal, K. Menning, Reinh. Põld, Paula Koppel, A. Kitzberg, Jaan Tõnisson. — Kandidaatideks: M. Lipp, õp. J. Kerg.

5. J. Tõnisson soovitab teadusliku raamatukogu kõrvale Muuseumi ülesandeks rahvaraamatukogu ja lugemise laua asutamist, niisama ka uuema kunsti osakonda, mis ühest linnast teise peaks saadetama (liikuv näitus).

O. Kallase ettepanekul tehakse otsuseks: Esialgu vähem rõhku uuema kunsti pääle, rohkem kaduvas oleva vana rahva kunsti ja ülepää rahvatööde — ainelise vanavara — korjamise pääle panna, kuna uuema kunsti tööde muretsemine liig kulukas oleks ja muuseumi varanduslisest jõuust üle käiks. — Teiseks ülesandeks oleks Eesti Üliõpilaste Seltsi poolt asutatud Eesti keelse ja eestlastesse puutuva kesk-raamatukogu korrashoidmine ja jätkamine, kuna lugemise raamatukogu ja lugemise laua asutamist mitte otsekoheselt muuseumi ülesandeks ei tule pidada. — Kõigepäält peab aga muuseum teiste teadusliste seltside, pääasjalikult Hurtri vanavara panipaigaks olema.

V. Reiman peab ruumi küsimust väga tähtsaks. O. Kallas nimetab, et ligemal ajal mitmed kogud museumisse oodata on. — J. Tõnisson soovib kogusid niikaua kastides hoida, kuni kohane ruum nende ülesseadmiseks leidub.

O. Kallas küsib: Kes jätkab sõnalise vanavara korjamist. Otsustakse selleks “Eesti Kirjanduse Seltsi” paluda, kuna muuseum ise otsekohele ainult ainelist vanavara korjab.

V. Reiman soovib ka väljakaevatud asju korjata. O. Kallas: See nõuab palju raha. “Õpetatud Eesti Seltsil” on just sellekohased ülesanded ja rohkem sellekohasid töötajaid. Peab kaht arheologia muuseumit ühes linnas otstarbekohatuks. Soovib meie poolt väljakaevatud asju “Õpetatud Eesti Seltsi” museumisse deponeerida.

J. Tõnisson kõneleb arheologia osakonna asutamise poolt. — H. Koppel arvab paremaks “Eesti Õpetatud Seltsiga” ühendusesse astuda, niihästi selle poolest, kui ka majaehitamise asjas. — J. Kerg tähendab, et meil õigust ei ole väljakaevamisi ette võtta, kuna “Eesti Õpetatud Seltsil” selleks luba on. — Reiman arvab, et ka meie seda luba küll võiksime saada.

J. Tõnisson: “Õpetatud Eesti Selts” ei ole iseseisev, vaid on ülikooli küljes. Niihästi Seltsi varanduse kui ka muuseumi kogud pärib ülikool, kui Selts peaks lõppema. Kogud võivad siis kergesti meie linnast ära, Peeterburisse ehk Moskvasse minna. Kui võimalik on asju “Eesti Õpetatud Seltsi” deponeerida, siis ei ole tema selle vastu, kuid soovib töötamist igatahes ka sellel põllul.

Otsus: Muuseum ei asuta ise arheologia osakonda, vaid deponeerib oma korjandused “Eesti Õpetatud Seltsi.”

6. O. Kallas paneb ette, põhjusemõttelikult selle üle otsustada, kas ei tuleks palgalist asjaajajat ametisse saada. See tehakse otsuseks. Juhatus hoolde jäetakse tarvilise isiku kuuamine ja “Eesti Kirjanduse Seltsiga” ühendusesse astumine selle poolest, kas mõlematel seltsidel ei oleks võimalik üheskoos asjaajajat palgata, kes siis mõlema seltsi käest kokku vähemalt 600 rubla palka aastas peaks saama.

7. O. Kallas teatab muuseumi praeguse varanduse seis. Selle järele on muuseumil “Bergmanni Abiraha” käest saadud

Dr. Hurti vanavara, “Bergmanni Abiraha” poolt juure korjatud vanavara; kingitud on 1 tinapeeker; prov. Kaart on kinkinud 3 rubla, J. Linde Pärnust 90 rbl., “Bergmanni Abiraha” 100 rbl. Lootus on saada: “Õpetatud Eesti Seltsi” rahvariiete kogu, “Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi” ethnographilised korjandused, Dr. O. Kallas, V. Reiman ja J. Tõnisson lubavad vanu asju kinkida. — Põhjuskirja kinnitamise kulud on pääle 30 rubla.

8. Liikmete vastuvõtmiseks otsustatakse esiotsa mitte toimekonda valida, vaid juhatust liikmeid vastu võtma volitada.

9. Juhatus tuleb 2. aprillil kell 12 lõunal “Liivimaa linnade Hüpoteeği Seltsi” ruumides kokku ja jaotab oma vahel ametid ära.

10. Juhatusle määratakse 300 rubla krediit iga kahe tegevliikmete koosoleku vahel väljaandmiseks.

11. Juhatusle tehakse ülesandeks muuseumi maja platsi välja otsida ja tegevliikmete kogu kokku kutsuda, kui asi otsustamise alla peab tulema. Niisama on juhatus kohustatud esialgseid ruumisid muretsema, nagu ka tulekindlat ruumi Dr. Hurti vanavara jaoks.

[Alla kirjutanud]

O. Kallas

Kirjatoimetaja J. Jõgever

Eesti Rahva Muuseumi juhatuse I koosolek
2. aprillil 1909 kell 12 l.

Liivimaa linnade Hüpoteeği Seltsi ruumides.

Koos olivad: Juhatusle liikmed Dr. O. Kallas, õpetaja J. Kerg Valgast, Dr. H. Rosenthal Tallinnast, prov. J. Kaart, Paula Koppel, kunstnik Kr. Raud, J. Jõgever, K. Menning, Reinh. Pöld, A. Kitzberg, külalistena õpetaja V. Reiman ja õpetaja A. Mohrfeldt.

1. Koosoleku esialgseks juhatajaks valitakse O. Kallas.

2. Juhataja tutvustab koosolejaid Muuseumi põhjuskirjaga ja teatab, et “Bergmanni Abiraha” Muuseumile 100 rbl. ja Eesti- (1200 eks.) ja Vene- (300 eks.) keelse põhjuskirja trükikulud kinkinud on (kokku 36 r. 90 k.)

3. Algavad läbirääkimised selle üle, a. missuguste ülesannete juure kõigepäält asuda, b. missugused asjaajajad ametisse panna tuleks. — Esimesteks ülesanneteks arvatakse: Vanavara korjamine, täieliku keskraamatukogu asutamine ja Dr. Hurti vanavara alalhoidmine. Ametisse arvatakse panna: kõigepäält esimees (juhataja), kassahoidja, kirjatoimetaja ja muuseumi konservator.

4. Vanavara korjamine.

Arvatakse, et Muuseum kõigepäält nendes tööharudes tööle peaks algama, kus praegu tööd ei tehta. See oleks ainelise vanavara: vanade rahvariite ja, vana rahvakunsti ja rahvatööde kogumine. Muuseum ei peaks mitte kõiki tööharusid oma kätte kontsentreerida püüdma, see käiks esialgselt üle jõuu. Sõnalise vanavara korjamine (Dr. Hurti elutöö jätkamine) peaks edasi “Eesti Kirjanduse Seltsi”, nõndasama rahvaviiside korjamine “Eesti Üliõpilaste Seltsi” kätte jääma; kes tööd juba teevad, tulevad töö juurde jätta, — nendega tuleb käsikäes käia.

O. Kallas teatab, et lootust on, et “Õpetatud Eesti Selts” oma rahvariite kogud Muuseumisse hoida annab. Nõndasama “Eesti Põllumeeste Selts” ja “Eesti Üliõpilaste Selts” oma rahvateadl. korjandused.

Tehti otsuseks: 1. Muuseumi elusse astumist ajalehtedes teatada ja seltskonda osavõtma, Muuseumi liikmeks astumise ja vanavaraliste kui rahaliste kingituste läbi toetama üleskutsuda. Selle juures tähendada, et “E. Kirjanduse” ja “E. Üliõpilaste” Seltside poolt alatud töö endist viisi edasi läheb, korjandused aga lõplikult vistist kõik Muuseumi alalhoidmiseks kokkutulevad. 2. Korjamise toimekond nimetada ja selle ülesandeks teha korjamist juhtida, programmi kokku seadida ja avaldada — mida kõigepäält korjata ja Muuseumisse koguda tahetakse. 3. Tuleval suvel kaks asjatundjat ainelise vanavara korjajat Muuseumi kulul välja saata.

Üleskutse kokkuseadimise võttis õp. Reiman oma pääle.

Korjamise toimekonna liikmeteks nimetati: Kr. Raud, K. Menning, Paula Koppel, Jakob Ilves. (Kokkukutsuja K. Menning.)

5. Keskraamatukogu asutamine:

O. Kallas avaldab lootust, et “Eesti Üliõpilaste Selts” oma eestikeelse raamatukogu, kodumaasse puutuvad raamatud ja kirjakogud Muuseumile annab. Selle korraldamine, täiendamine ja korras hoidmine oleks siis esimene asi. Raamatukogul ei oleks mitte lugemise-raamatukogu ülesanne, ta peaks aga teaduslisteks otstarveteks tarvitajatele teatud ajal lahti ja raamatud kättesaadaval olema.

Tehti otsuseks: “Eesti Üliõpilaste Seltsiga” selles asjas ühendusesse astuda.

6. Dr. Hurti vanavara.

O. Kallas teatab, et Muuseumile määratud Dr. Hurti vanavara kogu Soomes ajutiselt alal hoitakse ja ära kirjutatakse. Selle vanavara ületoomine on kõigepäält ühendatud Muuseumi korteri küsimusega, seda enne ületuua võimalik ei ole, kui siin kindla, julge alalhoidmise ruumi eest ei ole muretsetud.

7. Korteri küsimus.

Ühelt poolt soovitakse, et kohe Muuseumi hoone ehitamise pääle mõeldaks, plats ära ostetaks, sünnis plaan muretsetaks ja kõigepäält hädasti tarvis olevad ruumid ülesehitataks, nõndaviisi, et esialgne ehitus kui üks osa pärastise Muuseumihoone külge liituks. Teiselt poolt räägitakse selle vastu: tulevase hoone esialgsest plaanist ei või juttugi olla, sest et veel selgust ei ole, missugust hoonet vaja, — hoone peab tarviduse järele saama ja seda ei tunta veel. Ka halvaks maja ehitamine rahaliselt kõike muud tööd. Kõigeparemaks arvatakse, kui “Eesti Üliõpilaste Selts” oma majale muuseumi jaoks esialgselt tarvis olevad ruumid juurde ehitaks ja need üürile annaks.

Tehti otsuseks: 1. “Eesti Üliõpilaste Seltsi” vilistlaste kogule ettepanna, et see oma majale sündsad ruumid juure ehitaks ja Muuseumile üürile annaks, 2. ühtlasi Muuseumi oma maja ehitust alaliselt silmas pidada ja selle pääle mõelda, kuidas jäädava hoone ehitamist teoks teha.

Korteri toimekonna liikmeteks valiti: prov. Kaart ja K. Menning.

8. Konservatori küsimus:

Arvati, et raamatukogu asutamisega otsekohe palgalise isiku ametisse seadmine ühendatud on, kes asja hing oleks ja oma tööjõuu ülesandele pühendaks. Sedasama nõuab ka asjalise vanavara korjamine. — Et “Eesti Kirjanduse Selts” omalt poolt, enese eesmärkide täidesaatmiseks õpetatud sekretäri ametisse panemist kavatseb, tuleks ühendusesse astuda ja mõlemad ametid kokku ühe isiku kätte anda.

Tehti otsuseks: Palgaline konservator (bibliothekar) ametisse panna, aga lõpulik asja otsustamine edaspidiseks jätta, kuni sünnis isik leitud ja “E. Kirjanduse Seltsiga” ühise palgamuretsemise poolest kokku lepitud.

9. Ühisuse juhatus:

1. Esimeheks (juhatajaks) valiti Dr. O. Kallas, tema abiks K. Menning. 2. Kassahoidjaks valiti Reinhold Pöld ja 3. kirjatimetajaks Aug. Kitsberg.

10. Liikmete vastuvõtmise toimekonda valiti: J. Jõgever, Reinh. Pöld, A. Kitzberg. (Kokku kutsuja R. Pöld.)

11. Järgmine koosolek kutsutakse kokku Korjamise komisjoni ettepanekul (kui selle tööd valmis).

12. Trükkida lasta otsustati: liikme- ja eluaja liikmekaartisi, (Liikmekaardi tšekiraamatuid tuleb tuttavatele isikutele liikmete kogumiseks välja jagada), Eesti-, Eesti-Saksa ja Eesti-Vene keelseid kirjapäid ja ümbrikka.

[Alla kirjutanud]

O. Kallas

Kirjatoim. A. Kitsberg